

Wyssa, Vyssa litet barn för en liten kaka. Om
jag inte kakan får, skall jag låta vaggan stå, låta
barnet gråta.

En lek.

Man håller knutna händer över varandra. En av
deltagarna borrar med fingret och säger: "borra,
borra guldäpplen." Någon annan säger: "längre ned."
Så hålla de på tills alla händerna äro borta. Då
säger den förstnämnde: "Jag kan inte." "Varför det".
För äpplet. "Vem tog äpplet" "Föll under kvarnen"
"Vem tog kvarnen?" "Malde mjöl" "Vem tog mjölet?"
"Bakte kaka" "Schysst i ugnen" "Elden brann" "Vattnet
släckte?" "Oxen drack?" "Skompade åt skogen?"
"Alla små barn gömde sig där."

Fru Tjämström

Kristianopel 1924.

b = detsamma som skrivning av a.

(15 sid)

Uppst. Fru Tjänström 1924.

Maran eller Lill - Nisse.

Min far, sjökapten, född 1855, drunknade 1903 berättade om en gammal timmerman ombord på fartyget, att han ofta hade besök av Lill - Nisse, vilken såg ut som en katt, satt på offrets bröst och höll svansen i hans mun.

När någon ropade timmermannens dopnamn vaknade han och var befriad.

Olika sätt att taga bort vårtor.

1. Man tar, stjäl en fläskbit, gnider vårtorna med den och lägger den bredvid eller helst under en jordfast sten. När fläsket är uppmulnat skola vårtorna vara borta.
2. Man tager lika många ärtor som man har vårtor och kastar dem i en brunn, om man hinner under tak innan de sjunkit till botten, så gå vårtorna bort.
3. En gammal sjöman som hette Sjöström, tog bort min brors vårtor, då han var barn. Gubben knöt lika många knutar som vårtor på en tråd, läste något och lade tråden under en jordfast sten.

*plöjning
jpp 8 1924* När det är nymåne och det finns en ny grav på kyrkogården, går modern dit en natt alldeles ensam och tager lite jord från den nya graven. Modern säger: Får jag ta den här jorden till ett litet sjukt barn. Sedan blandar hon jorden med mjöl och bakar en kaka eller kokar välling som barnet får äta upp.

Kristianopol
Botemedlet är ännu i bruk i Kristianopol.

Att taga bort s. k. lyten.

Om ett barn dreglar (saliven rinner ur mun) tar modern sin vigselring, låter saliven rinna genom den och klipper sedan av saliven. (Minns dunkelt att modern skulle sitta på brunnskarret)

Om barnet har s.k. bärmärken (rätt upphöjt födelsemärke) skall modern när det är nymåne plocka 9 sorters bär, koka dem tillsammans och härmed smörja födelsemärket.

Har sett ett barns som påstås blivit botat.

Tandvärk botas, om man tager en gren av ett träd, gör den spetsig och petar med den i och om-

kring den sjuka tanden, så att det kommer blod på den. Sedan kilar man in grenen i trädet igen.

Sommaren 1910 var jag uppe i Ångermanland. Under en utflykt fick jag näsblödning. Jag bad en flicka (född däruppe) skaffa mig lite vatten att bada på näsan. Då sade hon: "Det blir snart bra". Till min stora förvåning stannade blödningen genast utan att det blev några lefrer. När jag uttalade min förvåningen sade hon: "Det var jag som ställde blodet". Hon hade läst någonting ur bibeln tyst. Hon hade lärt det av en finngubbe, men kunde inte lära mig det, därför att jag var äldre än hon.

Hörde däruppe talas om flera svårare fall t.ex. en tjänstflicka som skurit sig mellan tummen och pek-fingret med en ostkniv. En finngubbe ställde blodet.

Min mor minns att en liten syster till henne hade ont i ett ben (skottet). Då fick mormor ta henne i knät och sätta sig på ett brunnskar, medan någon sköt över dem.

Blekings

Uppd. Eva Tjånstén
Kristianstad
juni 1924

Min bror, Valdemar Lundqvist, har hört folk här i Kristianopels socken tala om mjölkharar. De likna vesslor, sätta sig fast på kornas bakben och mjölka dem.

Varsel.

Min mormor var hemligt förlovad med en sjöman. Samma natt han drunknade, kände hon en kall hand gripa om hennes ena hand. Hennes egen hand kändes kall en lång stund.

Då min mor var barn, åkte hon en gång tillsammans med sin mor och en bonde från Karlskrona till Kristianopek. I närheten av Jemjö stegrade hästen sig och ville ej fram. Min mor såg då en stor hög vit skepnad rakt framför hästen. Nyligen hade då en länsman blivit mördad där.

Min far drunknade, samtidigt som fartyget med alla man blev borta 1903.

Innan han lämnade Sverige, voro min mor och min yngsta bror (då 6 år) ombord hos far. En morgon ropade gossen på mor och frågade vad det var för en

liten gubbe som stod innanför dörren.

Min bror var frisk. Gubben blev genomskinlig och försvann sedan.

Mor såg ingenting, men far trodde att gossen sett "vården" som blott visade sig för vissa människor. Min bror är född på en söndag. Söndagsbarn anses se och veta mera än andra människor.

Då min far sedan kom hem för att taga avsked sade han, att det aldrig känts så svårt att lämna hemmet.

När fartyget skulle ut hände en hel del missöden, så att hela besättningen ville avmönstra. En kusin till min far erbjöd sig t.o.m. att betala för att få komma hem men min far, som var kapten tyckte att de inte skulle tro på vidskepelse utan stanna ombord. Har hört att et av de olyckliga varseln bestod däri att alla råttorna lämnat fartyget och rusat i land.

Kan inte säkert säga, om så varit fallet, men vet att detta anses som ett dåligt förebud.

Min man är också sjöman. En torsdagsnatt vaknade jag och kände mig förfärligt rädd och kände som

om något väsende varit i rummet. Snart somnade jag igen och tänkte inte vidare på denna min upplevelse. Men så på söndagsnatten vaknade jag åter igen med samma känsla av skräck i ännu högre grad. Jag vågade inte öppna ögonen av rädsla för att få se något övernaturligt utan jag tog tändstickor asken som låg bredvid och tände ett ljus som sedan fick brinna hela natten. Senare fick jag veta, att min man varit i dödsfara just vid den tiden.

En av mina lekkamrater berättade att hon varit på kyrkogården och vattnat en grav. Då fick hon plötsligt ett slag över ena axeln precis som om något farit förbi och stött till henne. Hon gick genast hem, men vågade inte tala om vad som hänt förrän dagen efter. Hade hon talat om det samma dag, så hade hon blivit sjuk. Hon och hennes föräldrar trodde att hon stått i vägen för någon "vård".

En gammal gumma, nu död, brukade ofta se stora svarta hundar. Ibland hade de eld i munnen.

Har hört berättas att en f.d. präst Elmlund att han i livstiden var mycket sträng emot sina döttrar. En tid efter hans död hade en av hans döttrar, Erika, varit ute länge en kväll. När hon skulle gå in såg hon sin far stå lutad emot ett träd och se mycket sorgsen ut.

Efter min fars död drömde jag minst en gång i veckan, att min far kom hem och berättade att han det varit ett misstag att han var död. Vi alla i familjen blevo då mycket glada.

Ännu efter 20 år, har jag samma dröm fast mera sällan, men nu känner jag det ibland, som om han inte brytt sig om oss då han kunnat varit borta så länge. Således glädjen är blandad med bitterhet.

Den dagen min nuvarande man och jag förlovades var det dimmigt. (dåligt tecken) När min man skulle lämna ångbåten på morgonen, uppmanades han av sina kamrater att kasta en gammal hatt i sjön.

När det kliar uti vänstra handen får man brev. Brukar aldrig slå fel för mig själv.

När det kliar i näsan "stunnar" det främmande.

Om huskatten lämnar rummet betyder det olycka.
När katten slickar sig mycket ivrigt väntar den
främmande.

Om en främmande katt kommer till huset bådar
det lycka.

Om man slår sönder en spegel får man otur
i sju år.

När man nyser 2 gånger å rad på morgonen blir
det otur, på kvällen blir det tur.

Om man sjunger innan man ätit något på morgo-
nen, får man gråta innan kvällen.

Om man vill att något som man läst skall fast-
na bra i huvudet slår man boken för pannan 3 gånger.

Man skall räkna sju stjärnor sju kvällar å rad.
Samma dopnamn som den förste gosse eller man har,
som man möter, har också ens blivande man.

FOLKMINNESARKIV

Första gången man ligger i ett rum skall man räkna fönsterrutorna. Det man drömmer slår in.

Likaså det man drömmer nyårsnatten. Första gången man ser nymånen, skall man niga 3 gånger och önska något, som man säkert får.

Rotfrukter skola sås eller sättas när det är nedan, andra grönsaker t.ex. ärtor och bönor skola sättas när det är nymåne.

Har hört talas om tomtormen. Uppfattat det så som om en orm skulle bo under huset. Hörde i Ångermanland, då en orm legat utanför dörren, att det var tomtormen som visat sig och att det betydde bröllop.

Mor bakade förr runda stora vetekakor, på dem voro flera små kors av samma deg.

Sedvänjor vid högtider.

Julafton doppade man i gryta, som stod på spisen. (Måltiden åts i köket). Vi lade ner brödsnivorna

i spadet, tog sedan tallrikarna med till spisen och tog upp dem. Efter maten lade vi barn upp julhögarna. De bestodo av flera bullar i olika storlek. Den grövsta brödsorten störst och underst allra överst ett äpple och runt om julkakor av vete- och pepparkaksdeg, hästar grisar m.fl.

På kvällen åts lutfisk och gröt. När min mor var barn, fick den stå på bordet över natten. Till gröten brukade vi rimma, ibland lade vi en sötmandel i för att få se, vem som blev först gift.

Julklapparna kastades in i rummet. (utom ömtåliga saker). Nyårsmorgonen kom mor alltid och gav oss vars ett äpple innan vi stigit upp. Detta för att vi skulle bli friska hela året.

(Bland julklapparna voro ofta små värdelösa saker, som rullades in i massor av papper).

Tjugondedag Knut, skjuter man julen ut. När mor var barn, kom julbocken och blev trakterad.

I mitt hem brukar en gumma komma med en kvast och sopa ut julen.

Vårfrudagen skall man lägga sig i dagsljus, annars kommer tranan. Kommer ihåg att mina lekkamrater

talade om att man skulle gömma nystan eller andra föremål i sängarna. Den som legat på något sådant föremål under natten blev sedan smäddad följande dag.

Fettisdagen ätes kroppkakor, kokta av rå rivna potatis knådade tillsammans med siktat kornmjöl. Inuti fläsk och stött kryddpeppar.

För övrigt fastlagsbullar och till påsk ägg. fastlagsris o.s.v.

Påskdagen skulle man stiga upp tidigt så fick man se solen dansa.

Inuti rummen lövjades och bands kransar som hängdes i rummen. Vid midsommar var det förr vanligt att göra lövsalar av björkar i trödgårdarna. Midsommarafton skall man plocka 7 sorters blommor, lägga dem under huvudkudden, lägga sig själv och sömna utan att hava talat med någon. Då skulle man i drömmen se sin blivande man.

Likaledes på midsommarafton skall man taga ett glas till hälften fyllt med friskt vatten. I detta skall man slå ett ägg (utan skal, sönderslaget). Detta skall man ställa på ett ställe där man är säker på att ingen kommer åt att se det, och där

skall det stå i tre dygn. När man då kommer dit kan man se sin blivande mans yrke.

Gjorde det själv, när jag var 15 år och såg en ångbåt (två master och en skorsten emellan). Min man är ångbåtsmaskinist.

På en gård i Kristianopel, Djupahamn, bakades förr äggskalor av ägg och vetemjöl. De formades till runda platta kakor. Vid gräddningen höjde sig mitten av kakan, så att den blev skålformig. På samma ställe fick man klänetter, tjocka smörbakelser och mandelmusslor. De sistnämnda bakade i kopparformar användes ofta som förning.

Min mor bakar ännu ofta gorån. Går bäst att grädda dem i kakelugnen.

När jag var barn brukade mor taga av den grova bröddegen och baka platta runda kakor, raka undan glöden i ugnen något och grädda dem på ugnshällen. De kallades passlor.

Ibland rörde hon till kornbröd av kornmjöl. De formades till runda kakor, delades vågrätt med en tråd så det blev två halvklot, som lågo med

snittytan uppåt, så tog man tråden och gjorde med den ett kors på varje kaka.

14
14

Vi brukade köpa smör från Djupahamn. Då låg alltid runt smörbiten först lönnlöv och sedan en duk. Likaså brukar de lägga lönnlöv över kanten på mjölkspannen för att locket skall sitta tätare, så att inte mjölken skvalpar ut.

Mor talar om att det var vanligt förr att strö sand på golven sedan de renskurats och sedan antingen strö granris över hela golvet eller också lägga ut figurer i vrårna.

Spicke-fläsk användes ännu. Flsäket saltas först och får sedan hänga en tid på en yttervägg.

Vid slakt göres sylta av huvudet korv och palt~~s~~ av bloden, hacke-korv avnfläsk kött en sort och en annan sort av lunga och hjärtat. Av istret m smältes smult. Där skall vara ett äpple samt en del kryddor med i grytan. Det som blir kvar av istret kallas grevar.

Man brukar skicka omkring palt och korv till grannarna att smaka på.

Manuskript

ACC. N:R M. 650

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Tjugondag Knut skjuter man julen ut. När mor var barn kom julbocken och blev trakterad. I mitt hem brukar en gumma komma med en kvast och sopa ut julen.

s. 14

Vid ostgillen trakteras gummorna med kaffe och mycket dopp. Ofta brukar de stanna och göra osten. Av vasslen kokas vasslegröt hälst av helgryn. Gröten får då koka till sent på kvällen och blir brun till färgen och söt samt smakar mycket bra. Grannarna bruka få smaka gröten eller också få de hämta vassla och koka gröt själva.

Var en gång som barn med på ett ostgille i en stuga nära Trolleboda, såg då att gumman lade en träsked på mjölken i kitteln. När jag frågade varför hon gjorde så, skrattade hon bara och gav inte någon förklaring.

När barn döpas, skall den som håller barnet lägga pengar i lindan.

Min mor, född 1855, berättar att hon sytt "fadermördare" av fint vitt tyg till dessa hörde en bröstlapp mycket tätt väckad. Den satt fast vid kragen och knäpptes framtill. Mellan knapphålen broderades två blommor med vitt garn.